

Carl B Hamilton, Folkpartiet liberalerna.

Ver. 9

LO:s bidrag till socialdemokraterna.

Pengarna, hemlighetsmakeriet, gratisjobben, de dubbla budskapen om öppenhet och offentlighet, den nya strängare mutlagstiftningen samt förslag till reformer för svensk demokrati på mer jämlika villkor.

Av

Carl B Hamilton
Professor, riksdagskandidat (fp)
Folkpartiet liberalerna

Tel 0708 345 736 (mobil)
Carl.b.hamilton@liberal.se
www.folkpartiet.se/hamilton

Innehåll.

1. Sverige är unikt
 - Den stora resurs- och maktobalansen
 - Partibidragen och demokratin
 - Nya lagen om mutor och bestickning
2. LO:s bidrag valåret 1998
 - Bidrag på central nivå
 - Bidrag på lokal nivå
 - "Organisationsanslutning"
 - Stöd genom fackliga s-föreningar
 - Annat gråzonsstöd
 - Det hemliga stödet
3. LO:s bidrag valåret 2002
 - LO centralt – lista över alla sorters stöd
 - LO lokalt – lista över alla sorters stöd
4. LO-arbetskraft ställd till förfogande 2002
 - LO-anställda
 - Förtroendevalda
5. Totalkalkylen för 2002
6. LO stöder men andra betalar
7. LO söker maximal utomparlamentarisk makt
 - Kvittot: vad har LO fått tillbaka?
8. Viktiga observationer, reflexioner och slutsatser
 - Socialdemokraternas dubbla budskap om öppenhet och legitimitet måste upphöra här och nu, och före valet.
 - LO – ett strukturellt hinder för samarbete över blockgränsen
 - Konkreta slutsatser:
 - Pröva bidragen rättsligt
 - Frivilliga uppgörelser mellan partierna förslår inte
 - En vanlig domstol bör döma
 - Klargör sanktionen
 - Bevisbördan på bidragsmottagaren
 - Om de borgerliga fått lika mycket bidrag ...

1. Sverige är unikt.

Frågan om partibidrag är en omdebatterad fråga i de flesta demokratier. Tyskland är ett exempel från senare år. Lagstiftning finns i bl a Finland, Danmark och Norge. Det som gör Sverige till ett undantagsland bland demokratierna är främst två förhållanden.

Den stora resurs- och maktobalansen. Sverige har mer än kanske något annat land en sammanväxt och dominerande maktsfär, Arbetarrörelsen. Fackets stora och delvis hemliga resursöverföringar till socialdemokraterna är en av förklaringarna. Socialdemokraterna har extremt stora resurser jämfört med övriga partier för sina valrörelser.

Penningbidragen. I denna rapport är redovisningen av penningbidragen är baserade på egna uppgifter från LO och SAP till Riksdagens Utredningstjänst. Enligt sålunda egna uppgifter ligger det sammanlagda stödet från LO till socialdemokraterna år 2002 någonstans mellan 75 och 85 milj kr (Dnr 2002:144).

Detta beloppet kan jämföras med LO:s penningbidrag 1998. Enligt egna uppgifter, som då lämnade till Riksdagens utredningstjänst (Dnr 1998:504 och Dnr 1998:1702), var stödet till (s) minst 100 milj kr. Det innebär att LO och dess förbund från 1998 till 2002 har radikalt minskat sina bidrag till socialdemokraterna.

Icke desto mindre är summa bidrag från LO år 2002 ett nästen lika stort belopp som alla de andra partiernas sammanlagda valbudgetar. Den summan uppgår – enligt TT – till 98 milj kr.¹ När man räknar in flödet till (s) av dels statligt partistöd, dels medlemsavgifter, lotteriinkomster, mm, innebär detta att socialdemokraternas valbudget ensam är långt större än alla andra partiernas sammanlagda valbudgetar.

Varför har LO minskat sitt stöd sedan 1998? Det finns tre möjliga förklaringar.

För det första att LO:s medlemsantal minskar med 6 procent från 1998 till 2002. Eftersom bidragen delvis är baserade på medlemsantalet innebär det en automatisk minskning med 780 000 kr per år. Eftersom minskningarna är betydligt större (25-30-50 procent i flera fall; se nedan) räcker dock inte detta som förklaring.

För det andra, att LO är missnöjd med det socialdemokratiska partiet och tycker att (s) inte driver en politik som är tillräckligt LO-vänlig i proportion till LO:s tidigare bidrag. Med tanke på den utåt samspelta framtoningen av LO och SAP vore förekomsten av ett sådant missnöje uppseendeväckande.

För det tredje, de uppgifter som LO och SAP lämnat till Riksdagens Utredningstjänst är sanningen, *men inte hela sanningen*. Om detta är förklaringen till att talen för 2002 är lägre än 1998 innebär det att Arbetarrörelsen skulle ha undanhållit uppgifter. Med tanke på den aktuella diskussionen om etik och moral är detta en förklaring man inte gärna vill tro.

För det fjärde, att facket är bränt av den diskussion om partibidrag som tog fart redan i valrörelsen 1998, och därför ger mindre penningbidrag.

¹ TT Telegram 29-3-2002.

För det femte, det stora börsfallet har försämrat facketts ekonomi. Det som talar emot denna hypotes vid en jämförelse av 1998 med 2002 är att uppgången och bubblan i börskurserna i huvudsak ägde rum efter valet 1998.

Gratis LO-arbetskraft i valrörelsen. Till LO-sfärens penningbidrag bör läggas även andra former av resursstöd till socialdemokraterna, framför allt värdet av gratis arbetskraft i valrörelsen. I denna rapport, under redovisade försiktiga antaganden, uppskattas värdet av arbetsinsatserna av dels LO-anställda, dels s-medlemmar som samtidigt är fackliga förtroendevalda till 436 milj kr.

Sammanlagt. Tillsammans innebär detta en resursöverföring från LO-sfären att sättas in i valrörelsen för en socialdemokratisk seger som uppgår till 516 milj kr, eller drygt en halv miljard kronor.

Partibidragen och demokratin. Sveriges politiska system är unikt med sin frånvaro av regler om utomståendes ekonomiska inflytande över politiska beslutsfattare och partier.² Demokratiutredningen (SOU 2000:1) aktualiserade frågan om en rättslig reglering av partibidrag i Sverige. När hon just tillträtt förordade demokratiminister Britta Lejon ny lagstiftning och ökad öppenhet kring partibidragen:

”Det finns starka skäl för att bidrag till partiväsendet bör offentliggöras. Väljarna har rätt att veta vilka intressen som står bakom partierna och de kandidater de har att välja emellan”, skrev Lejon i *Aftonbladet* 3/2 2000. ”Jag är [sålunda] beredd att förespråka en reglering där partierna offentliggör alla bidragsgivare som skänkt mer än ett visst belopp, det kan röra sig om några tusen kronor, under en mandatperiod. Denna regel bör gälla [vare sig] det är en juridisk eller enskild person. ... Jag har i samtal med ledningen för det socialdemokratiska partiet inhämtat att man där är beredd att redovisa partiintäkterna på central, regional och lokal nivå.”

Lejon tvingades dock snabbt att backa. Någon socialdemokratisk redovisning blev det inte. En tid efter uttalandet i *Aftonbladet* hade Lejon kommit på andra tankar. I en kommentar till Demokratiutredningen (SOU 2000:1) rättade hon sig själv: ”Jag tror vi kan komma längre med en frivillig överenskommelse än med lagstiftning” (*Aftonbladet* 16/2 2000).

Britta Lejon har dock nyligen återkommit i saken genom att tillsätta en utredare, professorn i statskunskap Gullan Gidlund. Hon skall ”överväga hur allmänhetens insyn i partiernas finansiering kan ökas samt att följa och analysera den överenskommelse om öppen redovisning av extern finansiering som riksdagspartierna ingått.” (pressmeddelande 2002-06-26). I samband med tillsättandet av Gullan Gidlund, sade Britta Lejon i en skriftlig kommentar att ”att det är viktigt att medborgarna kan se varifrån partierna får sin finansiering. Med tanke på att partierna i hög grad är offentligt finansierade är det också rimligt att allmänheten tillförsäkras en god insyn i partiernas ekonomi. Det måste vara möjligt att följa kopplingen mellan finansiella bidrag och politiska åsikter.” Vidare konstaterade Lejon att det vore bra om alla partier deltar i en typ av öppen redovisning. ”Om detta skulle kräva lagstiftning så är det något vi noga får överväga.” Som vi skall se nedan är LO:s bidrag dels i stor utsträckning oredovisade och hemliga, dels riskerar de genom direktivens utformning att undantas från granskning i Gidlunds utredning.

² *The Economist* 29/1 2000 presenterade en jämförelse av reglerna för bidrag mm i Sverige och andra länder.

Bland de demokratiska problemen är kanske hemlighetsmakeriet det mest påfallande för en utomstående. Särskilt anmärkningsvärt är när – *i praktiken* – man kan misstänka att inte ens LO-medlemmarna själva vet, eller får veta, hur mycket stöd som deras fack betalar till socialdemokraterna, eller hur mycket arbetstid som facket gratis ställer till socialdemokraternas förfogande för en seger.

Den rättsliga frågan om partibidragets förenlighet med lagstiftningen mot mutor och bestickning (Brottsbalken, 20 kap, 2§) sopas regelmässigt under mattan. Det svenska mutansvaret utvidgades dock 1999. *Det är inte samma lag som gäller idag som gällde förra valet 1998.* Idag kan bestickning, respektive mutbrott, föreligga också när förmåner lämnas till *någon annan* än direkt till den eller dem som man vill påverka. Bakom den nya lagen ligger en EU-konvention som gäller som en överordnad lag i EU, inklusive Sverige. *Den uttalade avsikten med den konventionen var att se till att påverkan på politiker genom bidrag till vederbörandes partikassa skall kunna beivras som mutbrott i alla EU:s medlemsländer.*

Inför 1999 års lagstiftning hävdade "Institutet mot mutor" i sitt remissyttrande att Sverige har ett rättsligt problem i fråga om partibidrag. Det som Institutet mot mutor konstaterade var att Sverige med EU-konventionen har problem när det gäller lagligheten av bidrag till politiska partier. Vilka bidrag är "otillbörliga" och därmed straffbara som bestickning/mutbrott? "I den förklarande rapporten till EU:s korruptionsprotokoll anges detta innefatta förmåner t ex till politiskt parti eller annan organisation. ... Ett bidrag till en riksdagskandidat eller [med 1999 års utvidgning av den svenska lagen] till hans eller hennes politiska parti i avsikt att påverka just hans eller hennes agerande i riksdagen i frågor som berör bidragsgivaren faller definitionsmässigt under bestickningsstadgandet, såvida bidraget bedöms utgöra en otillbörlig förmån. Det sägs ingenting i [regeringens promemoria om den nya lagen] om hur den bedömningen skall göras." (remissvar från Institutet mot mutor, 1998-06-24). Lagstiftningen 1999 är utformad för att om möjligt skydda LO:s partibidrag, men bidragen kan mycket väl stå i strid med EU-konventionen, även om detta ännu inte har prövats rättsligt. En sådan prövning borde naturligtvis redan ha skett, men så är dessvärre (ännu) inte fallet.

I denna rapport summerar vi ny och gammal kunskap om LOs penningbidrag i valrörelsen 1998 och 2002. Vi gör också för första gången en uppskattning av värdet av den arbetskraft som LO och dess förbund ställer till socialdemokraternas förfogande under valåret. Alla beräkningar är tagna i underkant.

Våra resultat reser ett antal frågor som vi diskuterar avslutningsvis tillsammans med ett antal förslag till reformer.

2. LO:s bidrag valåret 1998.

Dåvarande fp-riksdagsmannen Anders Johnson gjorde en pionjärinsats 1998 med boken *"Vi står i vägen"*. Om LO, pengarna och politiken, där han kartlade delar av LO-fackens stora bidrag till socialdemokraternas valrörelser, och den styrning av regerings- och riksdagsbeslut som LO-facken åstadkommit.

Bidrag på central nivå 1998. Johnsons uppskattning, som var baserad på svar från SAP till Riksdagens Utredningstjänsts enkät (Dnr 1998: 504), var att SAP enligt egna uppgifter fick 19,4 milj kr per år 1994-1998. Det innebär att socialdemokraterna 1994-98 kunde fondera ca 80 milj kr i bidrag från LO och

dess förbund för användning i valrörelsen 1998. Därtill gav s.k. "organisationsanslutning" (se nedan) av medlemmar ca 2,3 milj kr per år, dvs drygt 9 milj kr för mandatperioden. Extra LO-bidrag till (s) under valåret 1998 uppskattade Johnson i reda pengar till mer än 20 milj kr. Det var bl a valinformation för drygt 6 milj kr, mm.³ Sammanlagt innebar detta stöd från LO-sfären ett belopp som översteg 100 milj kr. *Johnsons beräkning 1998 ifrågasattes aldrig av LO och socialdemokraterna*. Det betyder att den antingen låg mycket nära sanningen eller var en underskattning. Beräkningen var – som Johnsson själv påpekade – också av rena metodskäl en underskattning. Sälunda ingick i Johnssons beräkningar bara överslagsvis fackförbundens bidrag på lokal nivå.

Bidrag på lokal nivå 1998. Bristen på information om det lokala stödet har vi delvis kunna avhjälpa med hjälp av Riksdagens utredningstjänst (Dnr 1998:504). Undersökningen omfattade inte alla län och nådde heller inte ned till botten men fick dock ut i ljuset nya uppgifter om både öppna bidrag, skumraskstöd och hemligheter (se nedan).

"Organisationsanslutning" – en kollektivanslutning av medlemmarnas plånböcker. Ett nytt slags kollektivanslutning – "organisationsanslutning" – finns numera på flera håll inom LO. Detta gäller trots att riksdagen i demokratisk ordning förbjöd kollektivanslutning av medlemmar redan 1991. "Organisationsanslutning" innebär dock inte att man kollektivansluter fackets medlemmar, men väl deras plånböcker till det socialdemokratiska partiet. Det sker genom att en hel facklig avdelning går in som medlem i partiet och avdelningen sedan på olika sätt stöder partiet.

Några exempel från 1998: Svenska Livsmedelsförbundet avd 4 i Stockholm hade "organisationsanslutna" medlemmar. Det rörde sig om ca 1800 personer som på så sätt blev anslutna till Stockholms arbetarkommun, enligt förbundets egna uppgifter till Riksdagens Utredningstjänst. Samma sak gällde medlemmarna i Livsmedelsarbetarförbundet i Göteborg. De bidrog genom sin socialdemokratiska "organisationsanslutning" till att finansiera arbetarkommunen i Göteborg. Metall i Malmö, avd 4, organisationsanslöt sina medlemmar till den lokala socialdemokratin. Det innebar att medlemmarna, vare sig de ville eller inte, bidrog med ca 200 000 kr om året till de malmöitiska socialdemokraterna. Elektrikerförbundet i Göteborg "organisationsanslöt" också sina medlemmar, och förbundet stödde på det sättet Göteborgs socialdemokrater med 80 000 kr.

Stöd till (s) genom bildandet av fackliga s-föreningar. En uttalad strategi i några förbund är att organisera ett långsiktigt stöd till (s) genom att fackets lokalavdelningar inom sig bildar en socialdemokratisk "cell" i form av en s-arbetsplatsförening. En sådan s-förening kan sedan över den fackliga avdelningens budget erhålla bidrag till sin verksamhet, framför allt under valår. Ett exempel: "Bildandet av nya SEKO (s) föreningar har fortsatt. Målsättningen är att till den 31/12 2002 ska 30 SEKO (s) föreningar finnas." (SEKOs verksamhetsberättelse för 2001, s 7). Fler exempel framgår av översikten nedan.

Annat gråzonsstöd. SEKO lokalt sätter av pengar till LO:s valfond. Eftersom bidrag till LO:s valfond är bidrag för att socialdemokraterna skall vinna valet skulle dessa bidrag redovisas som partistöd om Sverige hade haft lagstiftning om partibidrag.

Industrifacket beslöt i november 1997, vid ett och samma sammanträde, dels att satsa 2 milj kr på "egna valaktiviteter" och "facklig-politisk samverkan", dels att ge 1,3 milj kr i stöd till socialdemokraterna. Med tanke på sambandet i tid och

³ Johnsson (1998), s. 70.

Carl B Hamilton, Folkpartiet liberalerna.

rum bör rimligen Industrifacketts beslut om två miljoner i bidrag innehållsmässigt räknas som ett beslut om partibidrag till socialdemokraterna.

Fastighetsanställdas förbund i Göteborg gav ut en valtidning och drev gemensamma aktiviteter med socialdemokraterna. Även detta var ett klart partistöd.

Livsmedelsarbetarförbundet i Malmö genomförde "aktiviteter" med socialdemokraterna – också det ett ekonomiskt bidrag – om än sannolikt av mindre omfattning.

Elektrikerförbundet, avd 1 i Stockholm, avsatte 300 000 kr "till eget valarbete" (för vilket parti ville man dock inte uppge).

Transport sade sig inte stödja SAP lokalt, men "bjuder in de fackligt förtroendevalda i SAP till förbundet i studiesyfte" (läs utpressning?), och stod för resor, övernattningskostnader, "kurskostnader", etc.

Grafiska fackförbundet ordnade lokalt "vissa frivilliga aktiviteter i samarbete med politiska partier" och "gemensamma utbildningsåtgärder LO-SAP i bl a arbetsrättsfrågor".

LO och dess förbund inrättar "riksdagsskolor" för s-ledamöter. Det är ett stöd, naturligtvis, men kanske minst lika mycket att ses som en instruktion till förtroendevalda socialdemokrater om facketts synpunkter inför de förtroendevaldas ställningstaganden i valrörelsen och senare i riksdagen.

Det hemliga stödet. En hel del stöd är hemligt, och kommer att så förbli om socialdemokrater och LO får bestämma. Det ligger i sakens natur att det är svårt att få grepp om omfattningen av hemlighetsmakeriet. En viss vägledning ger oviljan att svara öppet och mängden uteblivna svar (se nedan), trots upprepade förfrågningar från Riksdagens Utredningstjänst. I vilken utsträckning som stödet i praktiken är hemligt även för de medlemmar som är med och finansierar det är hemligt.

Bleck- och Plåtslagarförbundet, avd 6 i Stockholm, gav 1998 bidrag både till Socialdemokraterna och Vänsterpartiet, men vägrade att uppge hur mycket pengar det rör sig om. Svenska Målarförbundet, avd 1 i Stockholm, vägrade också att ge utomstående information om sitt partistöd. Byggnadsarbetarförbundet, avd 1 i Stockholm, vägrade att ge information om sitt partistöd, liksom sina kamraterna i Byggnads i Göteborg. Metall, avd 41, i Göteborg vägrade att svara på frågan om lokalt partistöd. Skogs- och Träfacket i Hultsfred meddelade att de bidrar till socialdemokraterna vid varje val, men hur mycket bidrag man ger vet man inte eller vill hålla hemligt. På Svenska Elektrikerförbundet centralt kunde ingen ansvarig svara på Riksdagens Utredningstjänst frågor om partibidrag "trots upprepade förfrågningar". Hemlighetsmakeriet har fortsatt även 2002.

3. LO:s bidrag valåret 2002.

För att följa upp resultaten avseende valåret 1998 gjorde Riksdagens Utredningstjänst en enkät våren 2002 (Dnr 2002:144). Utredningstjänsten kontaktade SAP:s partistyrelse, LO:s ekonomiska sektion, LO:s fackförbund, och dessas avdelningar i Stockholm, Göteborg, Malmö och Norrbotten. Även en del andra avdelningar kontaktades för att få jämförbarhet med 1998. Tyvärr var det år 2002 bara 2/3 av de tillfrågade som uppgav om de gav – och i så fall hur mycket – bidrag till det regeringsbärande partiet.

Man hade kunnat vänta sig att i en välutvecklad demokrati som den svenska – och även mot bakgrund av demokratiminister Lejons uttalanden – att uppgifter om fackets bidrag till (s) skulle finnas redovisat på LO:s eller SAP:s hemsidor. Så är dock inte fallet. Inte heller finns bidragen angivna i LO:s eller dess förbunds årsredovisningar. De göms i någon klumpsumma för kostnader. I LO:s årsredovisning för 2001 får läsarens sålunda inte veta mer än att "Grundläggande för LO:s ekonomiska verksamhet är att nå kostnadstäckning för den fackliga verksamheten. I detta ingår även att lämna ekonomiska bidrag till LO närstående organisationer." (s. 3).

3.1. LO centralt.

SAP:s partistyreelse anger i sitt svar till Utredningstjänsten 2002 att man "budgeterat" med ett anslag från LO och dess förbund på "totalt 15 milj kr". Av dessa är 6 milj kr från LO centralt. LO rekommenderar att förbunden ger 6 kr/medlem, vilket skulle innebära ca 12 milj kr. Nu ger inte alla förbund detta bidrag, och medlemsbasen är definierad på litet olika sätt i olika förbund. T ex är det inte säkert att pensionerade medlemmar alltid ingår. *En jämförelse av SAP:s svar valären 1998 och 2002 avslöjar att LO centralt dragit ned sitt stöd med ca 30 procent (inflationsrensat).* I undersökningen 1998 angav SAP att man åren 1995-1998 från LO och dess förbund fick 19,4 milj kr/år.

Byggnads. Byggnads svarar år 2002 att Byggnads ger 1 milj kr till (s) på sin kongress år 2002. Byggnads svarade i 1998 års undersökning att man gav ett totalbidrag på 2 milj kr för valåret, och 650 000-720 000 kr/år under övriga åren 1994-97. *Enligt Byggnads egna uppgifter har man alltså minskat sitt bidrag till SAP med mer än 50 procent (inflationsrensat).*

Svenska Elektrikerförbundet. Förbundet vägrar år 2002 att svara på frågorna från riksdagens utredningstjänst. Valårets bidrag kan därmed vara hemligt även för förbundets egna medlemmar. Valåret 1998 angav förbundet att man gav 1 milj kr i valrörelsebidrag till (s).

Fastighetsanställdas förbund. Förbundet vägrar svara på frågorna från Riksdagens Utredningstjänst. Bidragets storlek kan därmed vara hemligt även för förbundets egna medlemmar. 1998 uppgav Fastighetsanställdas förbund att man gav 250 000 kr per år (dvs 6:-/medlem) i bidrag till (s), och inget extra bidrag för valåret 1998.

Grafiska fackförbundet. Förbundet "har beredskap för ett gemensamt agerande med LO i denna fråga". Vad detta innebär kan vara hemligt även för de egna medlemmarna.

Handelsanställdas förbund. Förbundet ger ett bidrag om 3,51 milj kr för valperioden 1999-2002, dvs 877 000 kr/år. Föregående valperiod gav förbundet ca 1 milj kr per år. *Enligt egna uppgifter har man alltså minskat sitt bidrag med ca 15 procent.*

Hotell och Restaurang Facket. Förbundet planerade våren 2002 att ge stöd. Förutom 6 kr/medlem, som innebär ett bidrag om ca 370 000 kr, är det okänt hur mycket stöd man eventuellt ger.

Industrifacket. Under 2002 fördubblas stödet till ca 900 000 kr jämfört med andra år under den gångna valperioden (ca 450 000 kr/år). Ett bidrag från Industrifacket valåret 2002 på 900 000 kr innebär en real minskning av förbundets bidrag. 1998 var bidraget enligt egna uppgifter 1 200 000 kr.

Carl B Hamilton, Folkpartiet liberalerna.

Förbundets svar innebär att man gjort en real nedskärning av bidraget med minst 30 procent för valåret 2002 jämfört med valåret 1998.

Svenska kommunalarbetsförbundet. Förbundet uppger att man bidrar med 3 572 000 kr. Vi utgår från att det avser valåret 2002. Svaret innebär att förbundet valåret 2002 ger ett lägre bidrag till (s) än under något år sedan 1991. I genomsnitt under 1991-1998 gav Kommunal 4 070 000 kr, och valåret 1998, 3 810 000 kr. Svaret innebär att Kommunal under valåret 2002 har minskat sitt bidrag till (s) i både reala och nominella termer jämfört med valåret 1998.

Svenska Livsmedelsarbetarförbundet. Förbundet säger sig ge 6 kr/medlem, dvs ca 300 000 kr.

Metall. Metall uppger sig för år 2002 ge 6 kr/medlem, dvs 1 800 000 kr. Jämfört med 1998 innebär det en sänkning av bidraget. Skälet är, enligt Metall, att antalet medlemmar sjunkit från ca 422 000 (och 2,25 milj kr) till ca 300 000 medlemmar.

Svenska Musikerförbundet. Förbundet har inte svarat Riksdagens utredningstjänst. Enligt uppgift 1998 hade förbundet inte under 1990-talet givit något bidrag till (s).

Svenska Mälareförbundet. Förbundet säger sig inte ha tagit något beslut om partibidrag (i våras). Om man inget bidrag ger innebär det en minskning eftersom man gav 6 kr/medlem 1998, dvs ca 100 000 kr.

Pappers. Förbundet uppger sig ge 6 kr/medlem, dvs 150 000 kr. Det är samma besked som 1998.

SEKO. Förbundet vägrar svara på frågorna från riksdagens utredningstjänst. Bidragets storlek kan därmed i praktiken vara hemligt även för förbundets egna medlemmar. 1998 uppgav man att förbundet under perioden 1990-1994 gav ca 3,4 milj kr per år och därefter ca 3,2 milj kr per år.

Skogs- och träfacket. Förbundet uppger sig ge 6 kr per medlem och år, dvs ca 390 000 kr.

Transport. "0 kronor" anger förbundet som bidrag i sitt kortfattat lakoniska svar till Riksdagens utredningstjänst. Det är samma besked som valåret 1998. Däremot inbjuder man förtroendevalda i SAP "i utbildningssyfte" och betalar då resa, övernattningskostnader, etc.

Summering av centrala bidrag. SAP:s, LO:s och förbundens egna uppgifter till Riksdagens Utredningstjänst innebär att LO-sfärens stöd till socialdemokraterna har minskat väsentligt jämfört med 1998. LO säger själv att man satsar bara 70 milj kr (inklusive 10 milj kr för LO:s värkampanj "Stolt men inte nöjd"), vilket kan ställas mot Johnsson oemotsagda beräkning om drygt 100 milj kr för valåret 1998.

3.2. LO lokalt.

De lokala bidragen i reda pengar är naturligtvis mindre, men bidragen i form av gratis LO-personal i valrörelsen är desto större. Här följer ett axplock av bidrag i reda pengar. (I några enstaka fall kommer uppgiften från partitidningen Aktuellt i Politiken, AiP.). Man kan lägga märke till att dels många län saknas, dels att

även om ett län är relativt litet kan det mycket väl finnas bidrag som i formen är av stort principiellt intresse (olika bulvankonstruktioner, hemliga bidrag, etc).

Byggnads.

Byggettan i Stockholm: Inget svar lämnat (hemligt även för medlemmar?)
Bygg 6: an Väst: Inget "direkt" bidrag.
Bygg 12: an i Göteborg: Inget svar lämnat (hemligt även för medlemmar?)
Bygg 23: an i Luleå: Inget svar lämnat (hemligt även för medlemmar?)
Bygg 42: an i Kalix: Inget bidrag.
Byggnads Kiruna: Inget svar lämnat (hemligt även för medlemmar?)
Byggnads Malmö: Inget svar lämnat (hemligt även för medlemmar?)
Byggnads Piteå: Inget bidrag.

Svenska Elektrikerförbundet.

Avdelning 1 Stockholm El-ettan skriver i sitt svar till utredningstjänsten: "Vi har litet dubier mot att lämna ut uppgifter om vi inte vet vad dessa skall användas till. Vem har beställt? På förfrågan får dessa uppgifter inte lämnas ut. Vi kommer inte att lämna ut några uppgifter. Om någon av er vet vem som vill ha uppgifterna så hör av er." I ett senare meddelande skärpte avdelningen sin hållning till offentlighet, och meddelade Utredningstjänsten att även om man visste vem som var uppdragsgivare skulle man inte lämna ut uppgifterna.

Avdelning 2 Göteborg:

"Normalt" ger avdelningen inga bidrag, men genom att avdelningen är "organisationsansluten" till SAP "betalar vi en medlemsavgift om kr 72 000:- per år". Dessutom: "När det är valår brukar vårt representantskap besluta om ett valanslag."

Avdelning 28 Nord, Skellefteå:

Avdelningen ger inget generellt bidrag till SAP. "Däremot är avdelningen kollektivt ansluten till SAP". (Hoppsan, blev inte kollektivanslutningen avskaffad också i Skellefteå 1991?)

Avdelning 8 Region Syd Malmö: Inget svar lämnat (hemligt även för medlemmar?)

Fastighetsanställdas Förbund.

Avd 501, Stockholm: Inget bidrag
Avd 502, Göteborg: Inget svar lämnat (hemligt även för medlemmar?)
Avd 503, Malmö: Ca 15 000 kr/år
Avd. 541, Luleå: Inget bidrag.

Grafiska Fackförbundet.

Avd 1, Södra Skåne: Inget bidrag
Avd 5, V Götaland: Inget svar lämnat (hemligt även för medlemmar?)
Avd. 10, Stockholm: Inget bidrag
Avd 14, Norrbotten: Inget svar lämnat (hemligt även för medlemmar?)

Handelsanställdas förbund.

Avd 1, Malmö: Inget svar lämnat (hemligt även för medlemmar?)
Avd 20, Stockholm: Inget svar lämnat till Utredningstjänsten. AiP uppger dock 362 000 kr.
Avd 24, Göteborg: 340 000 kr till Gbg arbetarkommun
Avd 28, Luleå: Inget svar lämnat (hemligt även för medlemmar?)
Avd 30, Malmberget: Inget bidrag
Avd 34, Umeå: Inget svar lämnat (hemligt även för medlemmar?)

Hotell och Restaurang Facket.

Avd 5, Skåne:	Inget bidrag
Avd Göteborg:	Inget bidrag
Avd Stockholm:	Inget bidrag
Avd Norrbotten	Inget bidrag beslutat (mars 2002)

Industrifacket.

Avd 1, Södra Skåne:	Inget bidrag, men avdelningen har gjort konstruktionen att avdelningens egna "två fackliga s-klubbar får verksamhetsbidrag [från avdelningen] för att bedriva facklig/politisk verksamhet".
Avd 2, NV Skåne:	Inget svar lämnat (hemligt även för medlemmarna?)
Avd 9, Göteborg:	Inget bidrag
Avd 10, S Älvsborg:	150 000 kr i bidrag år 2002.
Avd 16, Stockholm:	2500 kr i bidrag, plus "ideella insatser"
Avd 15, Stockholm	40 000 kr (AiP)
Avd 22, Norr- och Västerbotten	Inget bidrag

Kommunalarbetarförbundet.

Väst/Göteborg:	Bidrag om 950 000 kr.
Norrbotten:	"Organisationsanslutning för 5 sektioner", eventuellt hemligt för de flesta medlemmarna.
Skåne:	10 kr per medlem.
Stockholm:	Inget bidrag.

Livsmedelsarbetarförbundet.

Avd 1, Bohuslän:	Avdelningen skriver följande till Utredningstjänsten: "Ni får inget svar på era frågor." Hemligt, alltså (även för medlemmar?). Enligt egen uppgift 1998 gav då avdelningen regelbundet "organisationsbidrag" till Göteborgs arbetarkommun.
Avd 4, Stockholm:	Inget svar lämnat (hemligt även för medlemmar?). Enligt egen uppgift 1998 är "medlemmar [sic! individer!] som är bosatta i Stockholm organisationsanslutna till arbetarkommunen". Det innebar 1998 ett bidrag på drygt 60 000 kr.
Avd 5, Malmö:	Inget bidrag. 1998 förekom "aktiviteter" tillsammans med (s).
Avd 9, Linköping:	73 000 kr till Arbetarkommunen.
Avd 57, Norrbotten:	Inget bidrag.

Metallarbetarförbundet.

Avd 1, Stockholm:	Inget svar lämnat till Utredningstjänsten. AiP uppger 100000 kr. År 1998 gav Avd. 1 200 000 kr till partidistriktet.
Avd 4, Malmö:	Inget svar lämnat (hemligt även för medlemmar?). 1998 innebar det faktum att avdelningen är "organisationsansluten" ett bidrag om 200 000 kr.
Avd 41, Göteborg:	Inget svar lämnat (hemligt även för medlemmar?)
Avd 49, N V'botten:	Inga pengar anslås till SAP, men 100 000 kr är budgeterat för att användas i valrörelsen
Avd 105, Malmfälten	Inget bidrag till SAP, men bidrag till Unga Örnar
Avd 173, Luleå	En socialdemokratisk fackklubb inom avdelningen ingår i avdelningens egen budget; en bulvanliknande konstruktion för stöd till SAP
Avd 294, Kalix	Inget svar lämnat (hemligt även för medlemmar?)

Carl B Hamilton, Folkpartiet liberalerna.

Avd 604, Malmberget	Inget svar lämnat (hemligt även för medlemmar?)
Avd 612, Kiruna	"Inget!" bidrag
Avd 635, Svappavaara	Inget svar lämnat (hemligt även för medlemmar?)
Avd 636, Aitek	Inget bidrag
Avd 640, Svartösten	Inget bidrag

Musikerförbundet

Avd 10, Stockholm	Inget bidrag
Avd 20, Göteborg	Inget svar lämnat (hemligt även för medlemmar?)
Avd 41, Skellefteå	Inget bidrag
Avd 30, Malmö	Inget bidrag

Målareförbundet

Avd 1, Stockholm	Inget svar lämnat. En hemlighetsinställning rådde även 1998: "Avdelningen vill inte ge information". AiP uppger dock sammanlagt 202 000 kr i bidrag.
Avd 2, Syd (Malmö)	Inget svar lämnat (hemligt även för medlemmar?). 1998 gav avdelningen ca 100 000 kr i bidrag.
Avd 3, Väst (Gbg)	Inget svar lämnat (hemligt även för medlemmar?). 1998 gav avdelningen 36 000 kr i bidrag.
Avd 5, Norr- och Västerbotten	8000 kr till SAP

Pappersindustriarbetarförbundet

Avd 3, Gävle/Karskär	Inget svar lämnat (hemligt även för medlemmar?). 1998 gav avdelningen 30 000 kr till SAP och (sic!) 10 000 kr till Vänsterpartiet.
Avd 36, Skoghall	Brukar ge bidrag. 1998 gav avdelningen 27 000 till SAP och (sic!) 9000 till Vänsterpartiet
Avd 68, Hallstavik	Inget bidrag. Samma sak 1998.
Avd 158, Munksund	Bidrag 4000 kr/år och extra bidrag valår (ingen uppgift finns om valåret 2002)
Avd 165, Karlsborg	Inget svar lämnat (hemligt även för medlemmar?)

SEKO – facket för service och kommunikation

Norrbottn	Bidrag ges till LO-Norrbottn "för en (S)eger" (hemligt även för medlemmar?).
Skåne	Inget svar lämnat (hemligt även för medlemmar?)
Stockholm	Inget svar lämnat (hemligt även för medlemmar?)
V Götaland	Inget bidrag

Skogs- och Träfacket

Avd 1, Norrbotten	Inget svar lämnat (hemligt även för medlemmar?)
Avd 2, V'botten	Inget svar lämnat (hemligt även för medlemmar?)
Avd 3, Östersund	Inget svar lämnat (hemligt även för medlemmar?)
Avd 11, V Sverige	Tar särskilt beslut under valår, vilket ännu inte hade gjorts i mars 2002.
Avd 12, Smålands Högländ	Inget bidrag
Avd 13, Hultsfred	Inget svar lämnat (hemligt även för medlemmar?)
Avd 7, Stockholm	7880 kr

Transportarbetarförbundet

Avd. 2, Gbg	Inget bidrag
Avd 3, Gbg	"Bidrag och andra insatser till politiska- och övriga folkrörelseorganisationer är avdelningens interna angelägenhet.". Hemliga bidrag, alltså.

Carl B Hamilton, Folkpartiet liberalerna.

Avd 5, Stockholm	100 000 kr uppgivet till Utredningstjänsten och 75 000 kr uppgivet i AiP. 100 000 kr gav avdelningen år 1998.
Avd 12, Malmö	Inget bidrag
Avd 26, Luleå	Inget bidrag.

Summering av lokala bidrag. En försiktig uppskattning – baserad på ovanstående begränsade öppna information – är att det verkliga lokala stödet, som enligt egna LO och SAPs uppgifter existerar men man inte vill lämna ut, är minst det dubbla redovisade, dvs sannolikt omkring 5 milj kr.

4. LO-arbetskraft ställd till förfogande 2002.

Anställda. LO och dess förbund har totalt nära 4000 anställda (1999). Anställda i LO och dess förbund måste vara (s)-medlemmar och arbeta för (s) i valrörelsen, enligt en regel införd av Stig Malm. Vad är värdet av den extra arbetskraft som LO ställer till socialdemokraternas förfogande ett valår?

För att få en rimlig uppskattning av den genomsnittliga lönekostnaden (per månad) för dessa personer tog vi uppgifter ur några förbunds och LO:s verksamhetsberättelser för 2001. Med hjälp av dessa uppgifter har vi räknat ut ett vägt genomsnitt av lönekostnaden för fackligt anställda i LO, Kommunal, Grafiska, Transport, Elektrikerförbundet, Livs, och SEKO. Det är 40500 kr per månad (med sociala avgifter mm om 40% motsvarar det en månadslön på 28900 kr).

De anställda indelas av LO år 1999 i fyra kategorier: funktionärer, lokalfunktionärer, tjänstemän och övriga. Antag att av dessa arbetar funktionärer, lokalfunktionärer och tjänstemän, utspritt under 2002 minst 2_ månad heltid för en s-seger i valet. Kategorin övriga antas arbeta hälften så mycket för en s-seger. Detta innebär, med användning av talen för år 1999 (de senaste som finns att tillgå på LO): $1845 + 1010 = 2855$ heltidspersoner.

De fackligt anställdas arbetstid innebär ett resurstillskott till socialdemokraternas valrörelse som är värt minst $2 \times 2855 \times 40500 = 289$ milj kr.

Förtroendevalda. Till denna arbetsinsats kommer arbete för en s-seger som utförs av "fackliga förtroendemän" (och kvinnor). De har rätt till ledighet utan löneavdrag för uppgifter som "fordras för det fackliga uppdraget.". Antag att endast den minoritet av fackliga förtroendepersoner som också är inskrivna som s-partimedlemmar arbetar för en s-seger. De är minst 35 000 personer. Övriga ca 185 000 LO-funktionärer antas inte göra ett handtag för socialdemokraterna på arbetstid, vilket naturligtvis innebär en underskattning. Antag vidare att dessa 35 000 fackliga förtroendevalda som också är s-medlemmar avsätter 1/10 av heltid för en s-seger, och att de gör detta enbart under perioden efter sommarsemestern, dvs under 1_ månad före valet. Dessa personers lönekostnad kan uppskattas till i genomsnitt 28000 kr per månad (med 40 procent sociala avgifter mm motsvarar det en månadslön på 20000 kr).

Under dessa utomordentligt försiktiga förutsättningar är **värdet av de förtroendevaldas arbetsinsats ställd till förfogande av LO-facken värd ca 147 milj kr** [(3500 personer) x (28000 i månadslönekostnad) x (0,1tid) x (1,5 månad) = 147 milj kr.].

5. Totalkalkylen för 2002.

5.1. Penningbidrag: Centrala bidrag i intervallet 70-80 milj kr och lokala bidrag ca 5 milj kr. Summa penningbidrag är 75-85 milj kr. Denna beräkning kan ställas mot LO:s egen uppgift om ca 70 milj kr till TT: "Utöver de tio miljoner kr som [vår]kampanjen kostar satsar LO 60 milj kr i stöd till socialdemokraterna i valet" (TT telegram 6/4 2002).

5.2. Värdet av gratis arbetskraft: Vi lägger ihop beräkningen av värdet av fackligt anställdas arbetstid (289 milj kr) och värdet av arbetstiden som läggs ned av fackliga förtroendevalda som samtidigt är organiserade socialdemokrater (147 milj kr). Tillsammans blir detta 436 milj kr.

5.3 Sammanlagd resursöverföring: Vi lägger ihop uppskattningen av LO-sfärens totala penningbidrag (80 milj kr) med värdet av LO-sfärens arbetstid (436 milj kr). Tillsammans blir detta 516 milj kr, eller drygt 1 miljard kronor. Till detta kommer så statligt partistöd, medlemsavgifter, mm. (Folkpartiets valbudget är modesta 14-15 milj kr, som en jämförelse.)

6. LO stöder men andra betalar.

Fackavgifter är avdragsgilla. Precis som vilken annan skattelättnad innebär det att skatterabatten på avgiften i slutändan belastar staten/skattebetalarna. Detta är elementärt i nationalekonomisk skatteteori. Man kan också se saken som så att genom avdragsrätten kan facket hålla en högre avgift än eljest varit acceptabelt för medlemmarna. Den av socialdemokraterna införda avdragsrätten för fackavgifter innebär sålunda att alla skattebetalare – vars majoritet inte röstar på socialdemokraterna – tvingas vara med och finansiera LO och dess förbunds verksamhet. Det är bl a att med pengar och arbetskraft stödja en socialdemokratisk valseger. Det idag statsbärande partiet har sålunda fixat det så för sig att staten är med och finansierar dess egen valrörelse.

En enorm obalans i partiernas resurser kan inte vara hälsosamt i en parlamentarisk demokrati. Det förrycker tanken på ungefär lika förutsättningar för deltagarna i kampen om väljarnas gunst. Förutom demokrati- och rättsaspekten är ett starkt motiv för folkpartiet liberalerna att lyfta fram slagsidan i finansieringen att minst två fackförbund säger sig ha som mål att de vill införa ett socialistiskt samhälle. "Förbundets uppgift är att ... under demokratiska former medverka till en socialistisk samhällsutveckling" (ur stadgarna för Livsmedelsarbetarförbundet, §1). Uppgiften är att "att i övrigt medverka till en samhällsutveckling på grundval av demokratisk socialism" (ur stadgarna för Fastighetsanställdas Förbund, §1). Många av Sveriges medborgare tvingas alltså bl a genom denna skatterabatt finansiera organisationer som verkar stick i stäv med deras egna värderingar.

7. LO söker maximal utomparlamentarisk makt.

"Socialdemokratin behöver LO", konstateras det så riktigt på LO:s hemsida. LO styr som vi sett socialdemokraterna både genom kontantbidrag och andra resurser. LO:s köpta kanaler för inflytande – socialdemokraternas återbetalning till facket för dess stöd – bygger inte minst på ett närmast oräkneligt antal personsamband. Det tydligaste är att LO:s ordförande sitter i SAPs mäktiga verkställande utskott (VU) och är en av de fyra personerna i (s) valledning. Men inflytandet finns naturligtvis även på lägre nivå. Av LO:s 220 000 förtroendevalda funktionärer är, alltså, idag minst 35 000 också s-medlemmar.

LO känner väl sin makt över – i sista hand – riksdagen, genom sitt grepp om socialdemokraterna. "Vi vet att det är LO:s medlemmar som bestämmer vilka som får bilda regering i det här landet." (LO:s valhandbok 2002). "Tack vare samverkan har LO ett inflytande över samhällsutvecklingen." (LO:s hemsida).

Kvittot: Vad har LO fått tillbaka?

- Nej till arbetskraftsinvandring enligt LO:s krav. Detta krav formulerades redan för flera år sedan. "Att prata om arbetskraftsinvandring för att möta rekryteringsbehoven i ett läge då tusentals människor fortfarande går arbetslösa är djupt osolidariskt" (Wanja Lundby-Wedin, pressmeddelande med anledning av hennes 1 maj tal i Karlstad 2000).

Vidare: "Arbetskraftsinvandring måste vara hårt reglerad och bygga på lika rättigheter för alla som arbetar i Sverige, om den inte ska fungera som högerns murbräcka mot välfärden" (Thord Pettersson, integrationsansvarig på LO). Pettersson fortsatte: "Många av dem som i dag förespråkar arbetskraftsinvandring gör det för att de anser att Sverige inte har något särskilt ansvar gentemot dem som i dag står arbetslösa. Det har inget med en humanistisk flykting- eller invandrapolitik att göra – även om de vill få oss att tro det – utan följer av en cynisk uppfattning om att arbetsmarknaden bör vara som vilken oreglerad marknad som helst." *Arbetaren*, nr 10/02.

- Integrationsfrågorna. I praktiken slår LO vakt om de egna och på arbetsmarknaden etablerades intresse ("insiders"), på bekostnad av de utanförståendes välfärd ("outsiders"), dvs bland annat flyktingar och invandrare.
- Avdragsrätt för fackföreningsavgiften. Den kostar ca 3,9 mdr kr per år i minskade skatteintäkter, motsvarande utgiften för ca 71 000 daghemsplatser (à 55 000:-/år).
- Höjning av taket i A-kassan mm enligt LO:s modell.
- LO:s linje beträffande kompetenskonton blev bestämmande för regeringen. "Näringsminister Mona Sahlin böjer sig för LO och satsar på en försäkring som ska hjälpa arbetslösa LO-medlemmar att få nya jobb. Detta istället för att använda de avsatta miljarderna till kompetensutveckling för alla svenskar." (ur DN artikel 20/2 2002, s A9).
- Alla förändringar i arbetsrätten måste godkännas av LO. "Med tanke på s-regeringens ideologiska bindning till LO har jag mycket svårt att se att vi skulle göra några nya förändringar i arbetsrätten." (Margareta Winberg i *Dagens Industri* 98-04-01).
- LO har vetorätt i regeringsfrågan. LO:s inflytande över svensk politik har länge varit ett strukturellt hinder för samarbete över den politiska blockgränsen. Från tid till annan kommer förslag om sådant samarbete, t ex senast P C Jersild i *Dagens Nyheter* (30/7/2002). Regelmässigt glömmar debattörer, statsvetare, osv – som likt Jersild diskuterar denna möjlighet – bort den utomparlamentariska veto-organisationen LO. Men man bör begrunda konsekvensen av att socialdemokraterna inte kan sitta i koalition med något annat parti om inte LO därtill ger sitt kontinuerliga godkännande. I varje ögonblick kan LO stjälpas en koalitionsregering med (s) som part. Det är svårt för varje annat parti att sitta i en regering med (s) när de personer som i skarpa lägen tecknar firma för arbetarrörelsen – genom att undandra sin vitala finansiering – varken sitter i regeringen eller i riksdagen. Detta förhållande innebär att en koalitionsregering med (s) som part, blir en för de deltagande partierna till sin natur instabil regering. LO:s inflytande är därför – även bortsett från partibidragens andra effekter – också av detta skäl skadligt för svensk parlamentarisk demokrati.

8. Viktiga observationer, reflexioner och slutsatser.

8.1 Penningstöden och andra resursöverföringar är helt förkrossande jämfört med övriga partiers sammanlagda resurser.

8.2 Penningstödet har minskat mellan 1998 och 2002.

8.3 Hemlighetsmakeri och brist på öppenhet. Sverige är unikt med sitt ointresse för denna utomlands intensivt diskuterade frågeställning bland statsvetare och media. Dessa två kategorier brukar annars vara hårt engagerade för t ex offentlighetsprincipen och betona öppenhetens avgörande roll för demokratin.

8.4 Konkreta slutsatser för nästa mandatperiod.

1. Socialdemokraternas dubbla budskap om vikten av öppenhet och legitimitet måste upphöra här och nu, och före valet.

Regeringen (sic!) har nyligen i sitt Kommittédirektiv Dnr 2002:83 hävdade som sitt ställningstagande att "Det är av flera skäl viktigt att allmänheten kan få insyn i hur de politiska partierna finansierar sin politiska verksamhet ... och finansierar sina kampanjer. Sådan offentlighet kan öka det politiska systemets legitimitet och förebygga korruption. ... Mot bakgrund av de politiska partiernas stora betydelse i dagens samhälle är det rimligt att information om partiernas intäkter är offentlig".

Samtidigt som regeringen skriver detta är det helt klart att regeringspartiet självt inte kan, eller vill, leva upp till sin egen demokratisyn. Det saknas helt ambition inom SAP att på eget initiativ offentliggöra partibidragen. Många bidrag offentliggörs inte, det är svårt för utomstående att få svar på frågor om finansieringen, och frågan är om SAP och LO har sagt hela sanningen med de svar som givits.

Särskilt anmärkningsvärt är om – i praktiken – inte ens LO-medlemmar själva vet, eller får veta, hur mycket stöd deras fack betalar till socialdemokraterna, eller hur mycket arbetstid som facket gratis ställer till socialdemokraternas förfogande.

2. Pröva bidragen rättsligt.

LO:s bidrag till socialdemokraterna bör rättsligt prövas mot EU-konventionen om mutor och bestickning. Den tar just sikte på bidrag från "annan" till partikassor o dyl.

3. Frivilliga uppgörelser mellan partierna förslår inte.

Gullan Gidlunds utredning skall utvärdera hur partiernas "frivilliga överenskommelse angående redovisning av partiernas intäkter har fungerat i praktiken" ... och "frågan om offentlighet för intäkter i samband med 2002 års val." (Dir. 2002:83). Det som är påtagligt när man läser direktiven till Gidlunds utredning är att den främst tar sikte på dels frågan om finansiering av personvalskampanjer, dels användningen av offentliga medel (statligt partistöd). Det finns dock en liten öppning för utredaren att även undersöka andra typer av stöd till partierna än personvalsstöd, men fackets bidrag har regeringen i direktiven så långt som möjligt sökt undanta från granskning: "det är rimligt att information om partiernas intäkter är offentlig, särskilt som andra viktiga maktcentra inom såväl *det allmänna* som *näringslivet* är underkastade vissa offentlighetskrav" (vår kursivering). Observera alltså att regeringen i direktiven inte nämner fackföreningsrörelsen utan bara pekar ut näringslivet och "det allmänna" som maktcentra. Ännu mera märklig är avgränsningen att inte nämna fackets penningbidrag utan fokusera på bl a stödannonsering: "Även frågan om

insyn i lämnat indirekt stöd i form av exempelvis stödannonsering, subventionering av annonskostnader och personella resurser omfattas av uppdraget." Det allra sista – "personella resurser" – öppnar dock för insyn i facket's resursöverföring i form av gratis arbetskraft. Allt hänger på hur drivande och borrande utredaren har kraft och civilkurage att vara.

Redan nu kan man dock dra den principiella slutsatsen att partierna inte bör fortsätta med att göra upp "frivilliga" regler sinsemellan om partibidrag. När beslut om nya regler tas har medborgaren intet att frukta av en normal, öppen riksdagsbehandling med offentliga debatter och motförslag. Däremot finns mycket att frukta i form av folklig misstro och anklagelser om partimygel om regler görs upp utanför den normala demokratiska processen.

4. En vanlig domstol bör döma.

Efterlevnaden av nya regler om partibidrag bör inte övervakas av något partipolitiskt sammansatt organ utanför det vanliga rättsväsendet ("partidomstol"). Det måste finnas klara regler för vem som skall avgöra den delikata frågan om en överträdelse av bidragsreglerna har skett, och detta organ måste ha legitimitet i väljarkåren. Det naturliga är att frågan hanteras av vanlig domstol.

5. Klargör sanktionen.

Böter eller fängelse? Det bör vara reglerat i den nya lagen vilka rättsliga sanktioner som utgår vid överträdelser.

6. Riksdagen kan behöva förbjuda "organisationsanslutning".

Riksdagen bör granska och eventuellt förbjuda LO:s "organisationsanslutning" av avdelningar till det socialdemokratiska partiet. Den är en ur demokratiskt synpunkt oacceptabel form av kollektivanslutning av medlemmarnas plänböcker till ett visst parti.

7. Bevisbördan på bidragsmottagaren.

Det bör vara klart utsagt i en ny lag att det är varje parti som har bevisbördan för att redovisa alla bidrag över en viss miniminivå både central och lokalt. Huvudregeln bör vara att allt stöd av den typ som LO ger – inklusive t ex LO:s valfond - bör inkluderas i en laglig reglering av partibidrag. Det gäller även ekonomiskt stöd till "egna valaktiviteter", ekonomiskt stöd under rubriken "facklig-politisk samverkan", "organisationsanslutning", stöd till s-föreningar som i praktiken drivs av facket's avdelningar, mm. Att inte inkludera dessa stöd skulle från första början undergräva trovärdigheten i en reglerad kontroll av partibidragen. Även redovisning av bidrag över en viss miniminivå till personvalskampanjer bör regleras i lag.

8.5 Om de borgerliga hade fått lika mycket bidrag. Hade t ex näringslivets stöttat ett borgerligt parti, eller hade den borgerliga pressens i detta sammanhang fullkomligt patetiska annonsrabatter – i den mån de finns kvar – ens kommit i närheten av en bråkdel av facket's resursstöd till regeringspartiet hade socialdemokraterna för länge sedan lagt förslag till riksdagen om en lagreglering av partibidrag.

Källor:

SOU: 2000: 1, *En uthållig demokrati! Politik för folkstyrelse på 2000-talet*, Demokratiutredningens betänkande.

Carl B Hamilton, Folkpartiet liberalerna.

Institutet mot mutor, (1998), Remissvar över promemorian "Korruption – svenskt tillträde till vissa internationella konventioner mm", brev till Justitiedepartementet.

Justitiedepartementet (2002), *Pressmeddelande 26/6*.

Justitiedepartementet (2002), "Offentlighet för partiers och valkandidaters intäkter", *Kommittédirektiv*, Dnr 2002:83.

Hamilton, C (2000), "Hemliga pengar till partier bör bestraffas", *Svenska Dagbladet* 6/3.

Johnson, A (1998), *Om LO, pengarna och politiken*, Timbro.

LO (2002), *Valhandbok 2002*, LO Stockholm.

Riksdagens Utredningstjänst (1998), LO bidrag till SAP, Dnr 1998:504.

Riksdagens Utredningstjänst (1998), LO:s bidrag till SAP, Dnr 1998:1702.

Riksdagens Utredningstjänst (2002), Bidrag till SAP, Dnr 2002:144.

Svea Rikes Lag (2002), *Brottsbalken*.